

представника, і якщо потерпілий, його законний представник знову виявить бажання мати представника, він може у будь-який момент запросити нового представника або ж вимагати призначення йому іншого представника. У разі законодавчого врегулювання актуальної на сьогодні проблематики обов'язкової участі представника потерпілого в кримінальному провадженні слід буде вказати на неможливість безпідставної відмови потерпілого від представника та обов'язковість залучення представника потерпілого за призначенням у випадку, якщо потерпілий не залучить його самостійно. Іншими словами, якщо потерпілий, законний представник потерпілого відмовився від представника, а потім змінив своє рішення і виявив бажання залучити самостійно представника або потребує залучення представника за призначенням, бажання потерпілого мати представника мало б бути обов'язково задоволене.

Вважаємо, зазначене коло питань потребує паразі процесуальної регламентації з метою забезпечення реалізації прав та законних інтересів потерпілого в кримінальному провадженні.

Список використаних джерел

1. Аленін Ю. П., Гловюк І. В. Потерпілий у кримінальному провадженні: деякі питання / Ю. П. Аленін, І. В. Гловюк / Право України. – 2013. – № 11.
2. Шиян А. Г. Адвокат – представник потерпілого у кримінальному провадженні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mylektsii.ru/1-64379.html>

ГРИШОК В. О.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри правосуддя, кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ВИСУНЕННЯ ОСТАТОЧНОГО ОВИНУВАЧЕННЯ НА ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ

Відповідно до п. 4 ст. 3 КПК України (надалі — КПК) однією із спрощених форм досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків є дізнання. Законодавець диференціює як кримінальне провадження так і досудове розслідування щодо злочинів та кримінальних проступків. Запровадження інституту кримінальних проступків спрямовано на спрощення досудового розслідування та судового провадження, що може мати наслідком досягнення процесуальної економії, що позитивно схвалюється окремими

науковцями. Однак реформування кримінального процесу і формування нового законодавства про кримінальні проступки зумовлюють необхідність додаткового дослідження питань, які виникають під час висунення остаточного обвинувачення у провадженнях щодо кримінальних проступків.

Відповідно до п. 13 ч. 1 ст. 3 КПК, під обвинуваченням слід розуміти твердження про вчинення певною особою діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, висунуте в установленому процесуальному порядку. Формулюванню обвинувачення в обвинувальному акті передують підготовка до обвинувачення та висунення обвинувачення у формі підозри (первинне обвинувачення). В обвинувальному акті на досудовому розслідуванні остаточно формулюється обвинувачення і висловлюється впевненість сторони обвинувачення у формі твердження про винуватість конкретної особи у вчиненні кримінального правопорушення. Таким чином, на нашу думку, у кримінальному провадженні щодо кримінальних проступків первинне обвинувачення висувається в повідомленні про підозру, а остаточне в обвинувальному акті.

Відповідно до ст. 298 КПК досудове розслідування кримінальних проступків (дідання) здійснюється за загальними правилами досудового розслідування, з урахуванням окремих особливостей. Відповідно до зазначеного під час здійснення дідання, як і при здійсненні досудового слідства важливим станом кримінального провадження є повідомлення особи про підозру, яке може мати місце при наявності підстав, передбачених ч. 1 ст. 276 КПК. З появою підозри починається реалізація функції обвинувачення, оскільки в наявності є первинне обвинувачення. Тільки слідчий за погодженням з прокурором чи сам прокурор наділені виключними повноваженнями щодо повідомлення особи про підозру. Таким чином, підозра — це процесуальне рішення прокурора, слідчого (за погодженням з прокурором), яке ґрунтується на зібраних доказах під час досудового розслідування, та у якому формується припущення про причетність конкретної особи до вчинення кримінального правопорушення (злочину чи кримінального проступку) з повідомленням про це такій особі та з роз'ясненням її прав і обов'язків.

Підсумковим процесуальним документом під час здійснення дідання є обвинувальний акт, який складається уповноваженою особою після виконання вимог, передбачених ст. 290 КПК України (надалі — КПК). Відповідно до ч. 4 ст. 110 КПК, обвинувальний акт є процесуальним рішенням, яким прокурор висуває особі обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення (злочину чи проступку) і яким завершується досудове слідство чи дідання. В обвинувальному акті відображається рішення про закінчення дідання з метою направлення його до суду для вирішення питання про винуватість особи у вчиненні

кримінального проступку, призначення покарання та/або застосування інших заходів кримінально-правового характеру.

Правова регламентація закінчення досудового розслідування кримінальних проступків та складання обвинувального акта, яким висувається остаточне обвинувачення має свої особливості. Відповідно до ч. 2 ст. 301 КПК слідчий зобов'язаний у найкоротший строк, проте не пізніше двадцяти п'яти днів після повідомлення особі про підозру, подати на затвердження прокурору один із таких процесуальних документів: 1) проєкт рішення про закриття кримінального провадження; 2) проєкт клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності; 3) обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру; 4) клопотання про продовження строку досудового розслідування.

Зазначене положення зумовлює ряд питань щодо визначення слідчого, який зобов'язаний здійснити зазначені дії. По-перше, відповідно до ч. 3 ст. 38 КПК під час досудового розслідування кримінальних проступків повноваження слідчого органу досудового розслідування у встановлених випадках можуть здійснюватися співробітниками інших підрозділів Національної поліції, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства. Чинний КПК не встановлює зазначені випадки, а аналіз правил підслідності (ч. 1 ст. 216 КПК) дозволяє зробити висновок, що такі повноваження слідчого можуть бути делеговані тільки в межах Національної поліції. По-друге, законодавець, на відміну від досудового слідства, встановлює щодо кримінальних проступків чіткі строки подачі слідчим прокурору обвинувального акта (у найкоротший строк, але не пізніше двадцяти п'яти днів після повідомлення особі про підозру). По-третє, не зрозумілим залишається питання про те, хто із суб'єктів (власне слідчий чи співробітник оперативного підрозділу Національної поліції) повинен складати обвинувальний акт. По-четверте, законодавець зобов'язує прокурора протягом п'яти днів затвердити обвинувальний акт та звернутись з ним до суду або подати клопотання про продовження строку досудового розслідування. Однак, у випадку, коли повноваження процесуального керівника здійснюються районним (міським) або іншим прирівняним до нього прокурором, то у складанні клопотання про продовження строку досудового розслідування не має необхідності. По-шосте, прокурор, у випадку необхідності має право самостійно оформити обвинувальний акт під час здійснення дізнання. В той же час, при здійсненні досудового слідства прокурор не оформляє, а самостійно складає обвинувальний акт, зокрема якщо він не погодиться з обвинувальним актом, який складений слідчим.

Таким чином, законодавець під час здійснення досудового розслідування кримінальних проступків деталізує, у порівнянні з досудовим слідством, висування остаточного обвинувачення в обвинувальному

акті. Така деталізація, на нашу думку, є зайвою, а в окремих випадках вона зумовлює ряд невирішених процесуальних питань. Зазначене свідчить про необхідність внесення змін у чинне законодавство, які повинні бути спрямовані на спрощення чи уніфікацію процесуального порядку висунення остаточного обвинувачення в обвинувальному акті.

ЛУКАШКІНА Т. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу

ПРЕДМЕТ ДОКАЗУВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

В науці кримінального процесуального права та в практиці поняття «предмет доказування» є досить ustalеним, а от щодо визначення цього поняття, структури, навіть необхідності визначення у чинному законодавстві переліку обставин, які складають предмет доказування, висловлені різні думки. Зокрема, Л. М. Лобойко та О. А. Балчук, визначаючи предмет доказування як коло обставин, що підлягають доказуванню у кримінальних справах, зазначають, що регламентувати у кримінальному процесуальному законодавстві повний перелік обставин, що є обов'язковими для встановлення у кожній справі, неможливо, оскільки кожна кримінальна справа є унікальною за «набором» обставин, які треба встановити. Далі автори ведуть мову про те, що сторони кримінального провадження самостійно визначають коло питань, що є необхідними для дослідження. Що вони мають на увазі під «колом питань» для дослідження, не визначено [1, с. 171, 173].

Не можна не погодитись з авторами відносно унікальності кожного провадження (кожної справи), вона полягає в тому, що будь-яка подія відбувалася у певному місці, в певний час, конкретні особи вчиняли певні дії, керувались своїми мотивами тощо. Можна сказати, що кожний злочин (кримінальне правопорушення) є неповторним, але це не заважає в законодавстві (ч. 1 ст.2 КК України) та науці кримінального права застосовувати поняття складу злочину, під яким розуміють сукупність визначених законом ознак, що характеризують суспільно небезпечне діяння як злочин. Для того, щоб правильно застосувати норму кримінального матеріального права, необхідно встановити фактичні обставини, на які, так би мовити, накладається схема — склад злочину, завдяки чому можна зробити висновок про те, чи мало місце посягання на захищений нормами кримінального права об'єкт, яке саме діяння було вчинене, чи містить воно ознаки об'єктивної сторони (дії чи